

Kadulta labraan: huumejäämäanalyysien löydöksiä

Katsaus 2/2022

Kadulta labraan -tutkimushanke, 2.3.2023

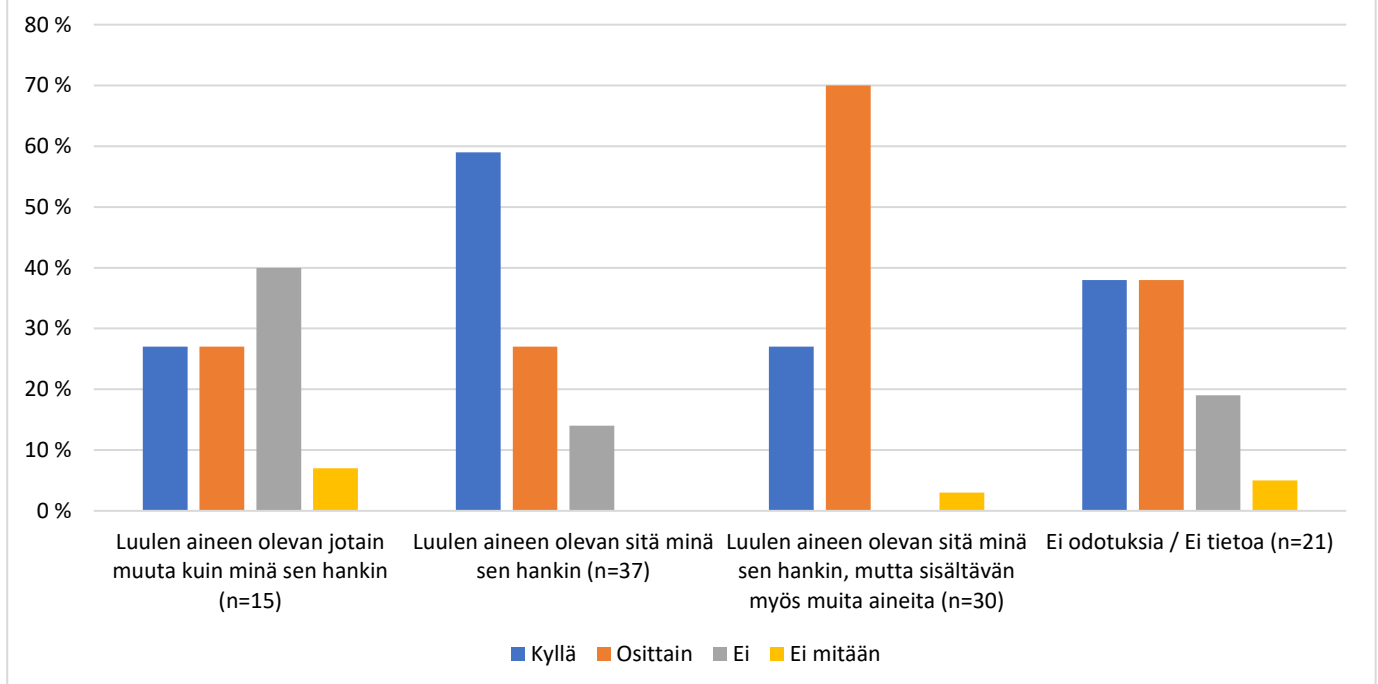

Kadulta labraan tutkimuksen katsaus 2/2022

Helsingissä on kerätty huumejäämiä sisältäviä näytteitä (esim. tyhjät pussit) nimettömänä suoraan huumeita käyttäviltä ihmisiltä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuskemiyksikkö on analysoinut näytteet laboratorioissaan¹ kerran kuussa. Näytteentuoja on voinut hakea tuloksen jättämästään jäämästä nimimerkkiä vastaan. Tarkoituksena on ollut tuottaa riskitietoa ihmisille heidän käyttämistään huumeista sekä laajempaa kuvaa kaduilla liikkuvista poikkeuksellisista eristä. Tutkimus on osa laajempaa Koneen säätöön rahoittamaa Kadulta labraan -tutkimushanketta, jota A-klinikkasäätiö koordinoi.

Tämä on hankkeen toinen katsaus², joka koskee välillä 13.9.2022-11.1.2023 tuotuja näytteitä. Tänä aikana tuotiin yhteensä 118 näytettä (61 näytettä välillä 20.4.-13.9.2022). Näytteidenkeruupaikkoja on kuusi: Helsingin kaupungin Sörkan Symppis (26 näytettä), Itiksen Symppis (23 näytettä), Kontulan Symppis (35 näytettä), Tukikohta ry:n Opastin-tila (21 näytettä), Kipinä ry:n Mesta (8 näytettä) sekä Sininauhasäätiön Nuoli (5 näytettä). Tulokset eivät ole edustava otos huumemarkkinatilanteesta, koska tutkimusasetelman vuoksi otoksessa todennäköisesti korostuvat näytteet, jotka ovat herättäneet epäilyksiä.

Kuvio 1. Kuinka tulos vastasi näytteentuojan ennako-odotuksia (n=115)

¹ Tarkempaa tietoa analyysimenetelmistä löydät erillisestä infolaatikosta sivulta 3.

² Tietoa ensimmäisestä katsauksesta löydät osoitteesta: <https://www.vinkki.info/kl-raportti-1>

Näytteentuojiin odotukset tuloksesta heijastelivat laboratoriotuloksia

Yhteensä 103 näytteen osalta oli yksilöity selvästi minä aineena tai seoksena jäämä oli myyty ja lisäksi näytteentuoja oli vastannut kysymykseen siitä, odottiko hän laboratoriotuloksen vastaavan myytyä sisältöä. Jos näytteentuoja odotti laboratoriotuloksen vastaavan myytyä sisältöä, usein tulos vastasi sisältöä (22/37) tai ainakin siitä löytyi myös myytyä ainetta (10/37). Kun näytteentuoja epäili jäämästä löytyvän laboratoriossa myytyä ainetta ja jotain muuta ainetta, suuressa osassa tapauksia (21/30) tämä oli myös tulos. Jos taas näytteentuoja odotti näytteestä löytyvän vain jotain muuta ainetta, tulokset jakaantuivat enemmän, mutta kahdessa viidesosassa näytteistä tulos sisälsi vain jotain muuta tai joitain muita psykoaktiivisia aineita.

Tutkimukseen tuli huhtikuun 2022 ja tammikuun 2023 aikana 180 näytettä. Niistä tulos oli haettu 1.2.2023 mennessä 54 näytteestä. Tulevissa tieteellisissä julkaisuissa käsitellään myös tuloksen hakeneiden ihmisten arvioita siitä, kuinka tuloksen kuuleminen ja sen käyttöön liittyvistä riskeistä keskusteleminen olisi vaikuttanut aineen käyttöön.

Kadulta labraan -tutkimus pähkinäkuoressa

- Näytteitä voi tuoda kuuteen keruupisteeseen eri puolille Helsinkiä, josta ne haetaan noin kerran kuussa Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuskemiyksikön laboratorioon analysoitavaksi.
- Näytteitä kerätään huhtikuu 2022 – huhtikuu 2024 välisenä aikana.
- Analysointiin käytettiin nestekromatografi-massaspektrometriaa (UHPLC-MS/MS ja UHPLC-HR-TOF-MS) ja tarvittaessa kaasukromatografi-massaspektrometriaa (GC-MS).
- Uusien tulosten saapuessa niistä ilmoitetaan some-kanavissa ja verkkosivuillamme (<https://www.vinkki.info/kadultalabran2>).
- Analyysissa etsitään vain psykoaktiivisesti vaikuttavia aineita, mutta usein analyysissa tunnistetaan myös yleisimpiä jatkeaineita, vaikkei niillä olisi päihdyttäviä vaikutuksia.
- Useita psykoaktiivisia aineita sisältävien näytteiden osalta määritykset tehdään osin määrällisinä: seoksesta tunnistettiin erikseen päälöydökset ja niiden keskinäinen järjestys pyritään määrittämään.
- Lisäksi analyysissa tunnistetaan sivulöydökset, joiden merkitys seoksessa on vähäinen. Niitä ei ole eritelty tässä katsauksessa.
- Katsauksien lisäksi tuloksia tullaan raportoimaan tieteellisissä artikkeleissa, joissa analysoidaan syvemmin mm. erilaisten ryhmien tavoittamista ja näytteentuojiin arvioita tuloksen kuulemisen merkityksestä heidän käyttötapoihinsa.
- Jäämänäytteiden keruu on osa laajempaa tutkimuskokonaisuutta, jonka tarkoituksena on kehittää menetelmiä epätyypillisten huume-erien havaitsemiseksi ja niistä tiedottamiseksi.

Suurin osa tuoduista näytteistä oli myyty amfetamiinina, kokaiinina, alpratsolaamina tai MDMA:na

Yleisimmin tutkimukseen jätetyt jäämät oli myyty amfetamiinina (n=25), kokaiinina (n=15), alpratsolaamina (n=11) ja MDMA:na (n=11). Kuvaamme yleiskatsauksen jälkeen yksilöidymmin näihin näytteisiin liittyviä tuloksia. Noin puolet jäämistä oli hankittu viikon sisällä, mutta mukana oli myös 16 jäämää, joiden hankkimisesta oli yli kuukausi. Vanhimmat jäämät oli hankittu useita vuosia takaperin. Hieman yli kolmasosassa näytteistä laboratoriotutkimuksissa löytyi vain sitä psykoaktiivista ainetta, jona jäämä oli myyty. Tulokset poikkesivat eri aineina myytyjen jäämänäytteiden kohdalla toisistaan siinä, kuinka usein myyntihetkellä väitetty sisältö vastasi laboratoriolöydöksiä.

Taulukko 1. Tieto ainejäämän laboratoriotuloksen vastaavuudesta siihen, minä aineena jäämä oli alun perin ostettu/saatu. Tulokset vain näytteistä, joita tuotiin useampia kuin yksi ja joiden osalta oli selvää minä aineena ne oli myyty (n=91).

MINÄ MYYTY?	N	KYLLÄ	OSITTAIN	EI	EI PSYKO-AKTIIVISIA AINEITA	MYYDYSTÄ SISÄLLÖSTÄ POIKKEAVAT LÖYDÖKSET ¹
AMFETAMIINI	25	1	20	3	1	amfetamiini+DPIA+kokaiini, amfetamiini+DPIA, amfetamiini+kofeiini+DPIA+formetoreksi, DPIA+amfetamiini+kokaiini, fenetyyliamiini+DPIA+amfetamiini+kofeiini, kofeiini+amfetamiini+DPIA (3 näytteessä), kofeiini+amfetamiini+DPIA+fenetyyliamiini, kofeiini+amfetamiini+fenetyyliamiini, kofeiini+amfetamiini (6), kofeiini+DPIA+amfetamiini, kofeiini+fenetyyliamiini+amfetamiini+DPIA, kofeiini+testosteroni/epitestosteroni+amfetamiini+DPIA, kofeiini, MDMA, metamfetamiini, midatsolaami+alfa-PhiP+buprenorfiini+naloksoni
KOKAIINI	15	6	7	2	0	kofeiini+amfetamiini+DPIA, kofeiini+amfetamiini, kokaiini+fenasetiini+levamisoli, kokaiini+fenasetiini, kokaiini+levamisoli(4), MDMA+kokaiini
ALPRATSOLAAMI	11	10	1	0	0	alpratsolaami+metyylifenidaatti
MDMA	11	7	2	2	0	MDMA+DMT, MDMA+mefedroni, amfetamiini+metamfetamiini+DPIA, kofeiini+amfetamiini
"AMFETAMIINI/METAMFETAMIINI"	6	1	4	1	0	kofeiini, kofeiini+amfetamiini+DPIA+parasetamoli, alpratsolaami+kofeiini+amfetamiini+buprenorfiini, kofeiini+DPIA+amfetamiini (2)
KETAMIINI	5	3	1	0	1	ketamiini+amfetamiini
KLONATSEPAAMI	4	4	0	0	0	
LSD	3	3	0	0	0	
MIDATSOLAAMI	3	3	0	0	0	
KANNABIS	2	0	2	0	0	THC+nikotiini+CBN, alfa-PHiP+THC
METAMFETAMIINI	2	0	0	2	0	kofeiini+MDMA, kofeiini+DPIA+amfetamiini
MDPV	2	0	0	2	0	alfa-PHiP (2)
GBL (LAKKA)	2	2	0	0	0	

¹ Poikkeavat löydökset on lueteltu järjestyksessä, jossa ensimmäisenä ilmoitettua ainetta on eniten ja viimeisenä ilmoitettua vähiten.

Ainekohtaisia tuloksia:

Amfetamiini

Kuten edellisessä väliraportissa, myös toisen väliraportin aikana tutkimukseen tuotiin eniten jäämiä, jotka oli myyty amfetamiinina (yhteensä 25 näytettä). Vain yksi amfetamiininäyte sisälsi pelkästään amfetamiinia. Kolmesta amfetamiinina myydystä näytteestä löytyi vain jotain muuta psykoaktiivista ainetta. Suurin osa amfetamiinina tuoduista näytteistä sisälsi seoksen, jossa oli amfetamiinia sekä yhtä tai useampaa muuta psykoaktiivista ainetta. Seoksista löydettyjä muita aineita olivat amfetamiinin valmistuksessa syntyvät epäpuhtaudet (DPIA, formetoreksi, fenetyyliamiini) ja muut stimulantit. Lisäksi yhdessä näytteessä löytyi hormonituotetta (testosteroni/epitestosteroni). Yhdestä amfetamiinina myydystä näytteestä ei löytynyt mitään psykoaktiivisesti vaikuttavaa ainetta.

Kokaiini

Toiseksi eniten (15 kpl) tällä tarkastelujaksolla tutkimukseen tuotiin näytteitä, jotka oli myyty kokaiinina. Ensimmäisellä tarkastelujaksolla kokaiinina myytyjä näytteitä tuotiin vain kaksi kappaletta. Kokaiininkäytön yleistyminen pääkaupunkiseudulla on näkynyt esimerkiksi jätevesitutkimuksista. Kolmessa viidesosassa näytteistä löytyi myös muita aineita. Nämä muut aineet olivat muita stimulantteja (amfetamiini, DPIA, kofeiini, MDMA) tai kokaiinille yleisiä jatkeaineita (fenasetiini, levamisoli). Lisäksi kahdesta näytteestä löytyi pelkästään muita psykoaktiivisia aineita. Vertailun vuoksi vuonna 2021 Alankomaiden ainetunnistukseen tuotiin noin 800 kokaiininäytettä. Noin 60 % näytteistä sisälsi vain kokaiinia. Vähintään 30 % näytteistä sisälsi kokaiinin lisäksi jatkeaineita, joista tyypillisiä olivat levamisoli, kofeiini ja fenasetiini.

Alpratsolaami

Tarkastelujaksolla tutkimukseen tuotiin alpratsolaamina (Ksalol-tuotemerkki) myytyjä tabletteja yhteensä 11 kappaletta. Kuten edellisessä katsauksessa, tälläkin kertaa laboratorioanalyysissä näytteistä löytyi pääasiassa alpratsolaamia. Yhdestä näytteestä löytyi alpratsolaamin ja metyyliifenidaattin seosta, mutta tässä näytteessä näytemuotona oli lääkelevy, joidenka vastaanottamisesta sittemmin luovuttiin tulkintaepäselvyyksien vuoksi.

MDMA/Ekstaasi

Tutkimukseen tuotiin myös 11 näytettä, jotka oli myyty MDMA:na tai ekstaasina (yleinen nimitys MDMA-tableteille). Suurin osa (7 näytettä) sisälsi ainoana psykoaktiivisena aineena MDMA:ta. Kahdesta näytteestä löytyi MDMA:n lisäksi muuta psykoaktiivista ainetta ja kahdesta vain muita psykoaktiivisia aineita.

PV (katinonistimulantit)

Erilaisia katinonistimulantteina tuotuja näytteitä tuotiin yhteensä 12 kpl. Näistä 5 tuotiin nimellä PV ja ne olivat kaikki erilaisia stimulanttiseoksia, jotka sisälsivät katinoneja alfa-PHiP ja alfa-PVP paitsi yksi näyte oli pelkästään buprenorfiinia. Yhdessä näytteessä oli näiden molempien lisäksi myös fluorimetamfetamiinia (2-FMA/3-FMA/4-FMA). 3 näytettä tuotiin niin, että sisällöksi arveltiin PV tai amfetamiini. Tällöin laboratoriotulos oli joko alfa-PHiP tai metamfetamiini. Kaksi näytettä tuotiin MDPV:nä ja yksi PHP-nimellä ja näissä tapauksissa sisältö oli alfa-PHiP. Yksi näyte tuotiin nimellä Alfa-PVT ja tällöin näytteessä oli alfa-PHiP:n ja alfa-PVP:n lisäksi N-etyylipentedronia. Täten kaikki katinoineina tuodut näytteet sisälsivät alfa-PHiP:tä, paitsi yksi näyte, jossa oli vain metamfetamiinia. Alfa-PHiP oli yleisin havaittu katinoni myös Helsingissä vuoden 2022 syksyllä tehdyssä THL:n ruiskuhuumejäämätutkimuksessa.

Jäämiä tuotiin tutkimukseen aiempaa enemmän

Näytemäärä nousi edelliseen raporttiin verrattuna merkittävästi. Näytemäärien kasvua selittää se, että keruupaikkojen henkilökuntaa koulutettiin syksyn 2022 aikana keräämään näytteitä itse, mikä mahdollisti näytteiden tuomisen keruupisteiden aukioloaikana eikä vain tietyinä viikonpäivinä. Koska näytteiden kokonaismäärä on rahoituksellisista syistä rajattu ja tarkoituksena on kerätä jäämiä kahden vuoden aikavälillä, kerralla tuotavien näytteiden määrää rajoitettiin vuodenvaihteessa kolmeen.

Yhteensä 66 eri henkilöä toi näytteitä tutkimukseen aikavälillä 13.9.2022-11.1.2023. Vajaa kolmannes näytteistä tuotiin jonkun toisen puolesta. Suurimmassa osassa henkilö ei ollut kuvaillut tarkemmin kenen puolesta toi näytteen, mutta harvojen kuvausten perusteella näytteitä toivat ainakin kaverit, päihdetyöntekijät ja vertaiset.

Noin kaksi viidesosaa henkilöistä, jotka toivat itselleen hankitun näytteen, eivät olleet koskaan elämässään käyttäneet päihdepalveluita. Tutkimus vaikuttaisikin tavoittavan hyvin myös ihmisiä, jotka eivät ole tarvinneet tai hakeutuneet päihdepalveluihin. Ihmiset, jotka eivät olleet käyttäneet päihdepalveluita toivat useammin monta näytettä kerralla (keskimäärin 2,4 näytettä vs. 1,5 näytettä).

Kolme neljästä ihmisestä, jotka toivat itselleen hankkimansa näytteen, olivat miehiä. Hieman yli puolet oli iältään 31-45 -vuotiaita. Alle 30-vuotiaita oli noin neljäsosa. Kolme viidesosaa näytteentuojusta oli työttömiä ja viidesosa töissä. Puolet tuojusta oli suorittanut toisen asteen tutkinnon tai jonkin sitä korkeamman koulutuksen.

Lähteitä:

A-klinikkasäätiö (2022). Epäiletkö, että sinulle on annettu jotakin muuta ainetta kuin mitä olet aikonut hankkia? Tuo näyte laboratoriossa tutkittavaksi! Tietoa Kadulta labraan -jäämänäytetutkimuksesta Vinkki.info-verkkosivustolla.

<https://www.vinkki.info/kadultalabraan2>

Gunnar, T. & Arponen, A (2023). Buprenorfiini ja amfetamiini yleisimmät suonensisäisesti käytetyt huumeet Helsingissä, muuntohuumeiden osuus kasvussa. thl.fi 10.2.2023. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/-/buprenorfiini-ja-amfetamiini-yleisimmat-suonensisaisesti-kaytetyt-huumeet-helsingissa-muuntohuumeiden-osuus-kavussa>

Järvelin, R., Nahkuri, J., Kankaanpää, A., Gunnar, T., Kajos, M. & Kaskela, T. (2019). Huumausaineiden todellinen sisältö ja tiedon vaikutus käyttöpäätöksiin jäämänäytetutkimuksen valossa. Tietopuu: Katsauksia ja näkökulmia 5/2019.

<https://tiedostot.a->

[klinikksaatio.fi/Jarvelin Tietopuu Katsauksia 5 2019 valmis.pdf](https://tiedostot.a-klinikksaatio.fi/Jarvelin_Tietopuu_Katsauksia_5_2019_valmis.pdf)

Kadulta labraan –tutkimushankkeen yhteistyöryhmä (2022). Kadulta labraan – huumejäämäanalyysin ensimmäisiä löydöksiä. Väliraportti 1/2022. Julkaistu Vinkki.info-verkkosivustolla.

<https://www.vinkki.info/kl-raportti-1>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022). Jätevesitutkimus: Kokaiinin käyttö jatkaa kasvuaan – käyttö keskittynyt voimakkaasti pääkaupunkiseudulla. STT:n tiedote 2.9.2022.

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/jatevesitutkimus-kokaiinin-kaytto-jatkaa-kasvuaan-kaytto-keskittynyt-voimakkaasti-paakaupunkiseudulle?publisherId=69817778&releaseId=69949908>

Vrolijk, R. & Rigter, L (2022). Drugs Information and Monitoring System (DIMS) Annual Report 2021. Trimbos-instituut.

<https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2022/06/INF128-DIMS-Annual-Report-2021.pdf>

Lisätietoja:

Janne Nahkuri
A-klinikkasäätiö
projektikoordinaattori
050 5981 241

janne.nahkuri@a-klinikka.fi

Aino Kankaanpää
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
kehittämispäällikkö
029 5248 427

aino.kankaanpaa@thl.fi

Teemu Kaskela
A-klinikkasäätiö
tutkija (toimivapaalla talven 2022/2023)

teemu.kaskela@a-klinikka.fi

Tutkimushankkeen yhteistyöryhmä: Teemu Kaskela, Janne Nahkuri, Aino Kankaanpää, Anna Pelander, Teemu Gunnar, Tuomas Harviainen, Laura Hintikka, Jukka Koskelo, Marianne Kyber, Teemu Ruokolainen ja Jouni Tourunen

